

Introduktion till JavaScript

Mikael Svahnberg*

2024-03-26

1 Introduktion

- Ett tolkat språk med rötter i funktionell programmering: **JavaScript**
- JavaScript som server-språk: **node.js**
- Ett rikt ekosystem: **npm**

Vi har väntat med detta för att kunna utveckla inuti en container

- Vanlig målplattform för node.js - applikationer idag
- Vi slipper installera mer programvara

2 Introduktion till JavaScript

- Utvecklades en gång i tiden för att kunna köra mindre program på webbsidor
- Följer *ECMAScript*-standard
- Är *Interpreterat* / tolkat eller *Just-in-Time*-kompilerat
- Är *Dynamiskt Typat* (eller svagt typat)
- Implementerar *prototyp-baserad objektorientering* (kommer till detta)
- Har *första-klass funktioner* (kommer till detta också)
- Lånar många drag från *funktionella programspråk*
- Kan köras i webbläsare, eller som serverplattform (t.ex. med node.js)

3 Interpreterat språk

- Behöver inte kompileras
- Ändringar i koden kan slå igenom direkt
- Har ofta en *REPL* för snabbare utveckling/testning

– Read-Eval-Print-Loop

---

*Mikael.Svahnberg@bth.se

4 Dynamisk Typning

- Så kallad *Duck-Typing*
  - “If it walks like a duck and it quacks like a duck, then it must be a duck”
  - Variabler kan innehålla vad som helst, och kan byta typ av innehåll när som helst

```
a = 1;           // 1
a = a + 1.2      // 2.2
a = 'hello';     // 'hello'
a = { name: 'Pinkie Pie' }; // [object Object]
console.log(a.name); // 'pinkie pie'
console.log(a.handle); // undefined
a = Math.sqrt(-1); // NaN
a.sort();         // Uncaught TypeError: a.sort is not a function
a = [3,2,5];      // [3, 2, 5]
a.sort();         // [2, 3, 5]
a = function(x) { return x+1; } // [Function: a] // funktioner är också objekt
a(1);            // 2
```

5 Prototyp-baserad objektorientering

- Behöver inte skriva en klass, som i Java eller C++
- Räcker att ha ett *objekt*, sedan kan man lägga till metoder efter hand
- Skapa ett nytt objekt ↔ kлона ett existerande objekt

Min åsikt:

- Det här är ibland användbart när man bygger en datamodell
- Skapar huvudvärk för underhåll
  - Man måste leta för att hitta var metoder läggs till (t.ex. för att fixa buggar)
  - Man vet inte om det funkar förrän man kör programmet
  - Man måste vara **väldigt** noga med hur man lägger in ny data så att man inte råkar stoppa in en ny funktion.
    - * Tänk om den metoden kommer från ett öppet webgränssnitt?

Please enter your name:

Bobby', save: function() console.log('Well, this is stupid'); '

▲

▼

(Lyckligtvis tror jag inte just detta kommer funka, men det illustrerar poängen)

6 Klasser

- Lyckligtvis stöds också klasser nuförtiden:

```
class ClassName {
  memberAttribute = 12;

  constructor() {
    this.#someData=42;
  }

  #privateFunction(param1, param2='default value') {
  }

  publicFunction() {
    this.#someData += this.memberAttribute;
    this.#privateFunction(13, 14);
  }
}

let someObject = new ClassName();
```

7 Funktioner

```
firstGreet('Greg');          // Functions can be called before declared (so called "Hoisting")

function firstGreet(name) {
  console.log('Hello', name);
  return 'something';        // Returns work as usual
}

function greet(name, name2=null) { // Functions can have default values on parameters
  let str = 'Hello ' + name;
  if (name2) {
    str += ' and ' + name2;
  }
  console.log(str);          // No return statement means it returns undefined
}

greet('Joe');                // Let the second parameter use the default value
greet('Jack', 'Jill');
```

8 Moduler

- Dela upp applikationen i hanterbara komponenter
  - Återanvänd moduler mellan olika delprojekt
  - En fil/modul per klass – lättare att underhålla
- Tre olika typer

Core Inbyggda i språkmiljön, t.ex. `http`, `path`, `fs`, `querystring`, `util`,
 ...
 – `var coreMod = require('module-name');`
Local De moduler som du själv skriver
 – `var localMod = require('my-module.js');`
Third Party Moduler som andra har skrivit (mer om detta senare)
 – `var thirdPartyMod = require('module-name');`

9 Lokala Moduler

- *Antingen* en separat fil
- *Eller* en separat underkatalog
  - `require('./module-subdirectory')`
  - Node.js letar efter en `package.json` eller `index.js`
  - `index.js` bör då mest “knyta ihop” resten av vad som finns i underkatalogen
  - I själva verket är varje fil fortfarande sin egen modul
    - * man har bara samlat några moduler under ett gemensamt namn.

10 Skriva en Modul

- En modul kan bestå av en blandning av
  - data (som variabler eller konstanter)
  - funktioner
  - klasser (helst bara en)
- Man använder variabeln `module.exports` för att bestämma vad som skall vara tillgängligt.
  - Man kan bygga på `module.exports` efter hand eller en gång i slutet.
  - Man föredrar en `module.exports` i slutet av filen.

```
module.exports.someFunction = function() { /* ... */ }
module.exports.someOtherFunction = function() { /* ... */ }
```

```
function aThirdFunction() { /* ... */ } // This one is not exported, only usable inside th
function aFourthFunction() { /* ... */ }
function aFifthFunction() { /* ... */ }
```

```
// eller
module.exports = { aFourthFunction, aFifthFunction };
```

- Det finns också en ECMAScript-6-variant:
  - `export {exported1, exported2};`
  - `import {exported1, exported2 as exp2} from 'module-name'`

11 Tredjeparts-moduler: NPM

- NPM (Node Package Manager) är en paket-hanterare för node.js
  - Kommer med när man installerar node.js
  - Stort antal färdiga tredjepartsmoduler: <https://www.npmjs.com/>
- Att utveckla mjukvara idag handlar om att använda rätt tredjepartsbibliotek
- Se upp!
  - Varje paket man använder är ett potentiellt säkerhetshål
  - Varje paket kan ha sin egen utvecklingslicens
  - Ibland finns funktionaliteten inbyggd i språket
    - * Omkring år 2021 gick halva internet ner eftersom utvecklaren av paketet `whitespace` blev sur.
    - * I princip gjorde paketet samma sak som den inbyggda funktionen `trim()`
  - $\sum$ det är lika viktigt att känna till vad som redan finns!

12 Installera paket med NPM

- *Om man har npm installerat lokalt* installerar man nya paket med `npm install paket-namn`
  - Läger till paketet i filen `package.json`
  - Installerar paketet i katalogen `node-modules`
  - Installerar eventuella andra paket som det nya paketet kräver
    - * Installerar eventuella paket som *de* i sin tur kräver.
- *Om man utvecklar i en container* är det lite krångligare
  - Man har inte npm installerat lokalt
  - Man kan manuellt lägga till paketet i filen `package.json`
  - Sedan *måste* man bygga om sin container-image och starta om applikationen!
    - * Troligen finns där en rad i Dockerfile: `RUN npm install`

13 package.json

- Definierar ett projekt/ett paket. Följande *kan* beskrivas (bland annat):
  - name** Namn på projektet
  - version** Versionsnummer
  - description** Kort beskrivning av projektet
  - keywords** Nyckelord för att göra det mer sökbart

author Namn och kontaktinfo på projektets ägare.

license Projektets licens

homepage Länk till projektets hemsida

bugs Länk till bug-databasen

main Om du utvecklar ett paket så är det den här filen som man skall starta med. (Default 'index.js')

repository Länk till projektets utvecklings-sida

scripts Olika sätt att starta / testa projektet.

dependencies Vilka andra paket behövs för att kunna använda det här paketet.

devDependencies Om man har beroenden som är viktigare för utveckling *av* paketet snarare än *med*

- Om man startar ett projekt med `npm init` får man följande fält:
  - name, version, description, main, scripts, author, och license

14 Semver: Paket-version

- Man följer vad som kallas för *Semantic Versioning*, eller *semver*
  - <https://semver.org/>
- `<major>.<minor>.<patch>`, ex. 1.2.34

Major Inkompatibla förändringar i gränssnitt

Minor Ny funktionalitet som är bakåtkompatibel med den redan existerande produkten

Patch Bakåtkompatibla bugfixar

I don't know what the middle number does, but I increase the left when I break something on purpose, and I increase the right when I fix something that I accidentally broke.

- I `package.json` anger man hur exakt man behöver en viss version av sina dependencies:

version Exakt version, e.g. 1.2.3

>version Högre än version

>=version Minst version

<version Mindre än version

<=version Max version

1.2.x major och minor låst, men kan ta vilken patch som helst.

1.x major låst, kan ta vilken minor och patch som helst.

~version "Ungefär ekvivalent" till version

~1.2.3 Minst version 1.2.3, men vilken patch som helst större än 3

~1.2 Samma som 1.2.x

~1 Samma som 1.x

^version "Kompatibel med" version; tillåt alla förändringar upp till den vänstraste icke-noll versionsnummret.

^1.2.3 $\geq 1.2.3 < 2.0.0$

^0.2.3 $\geq 0.2.3 < 0.3.0$

- Vi vill låsa oss ganska så hårt, för annars riskerar vår produkt gå sönder för att någon annan skapar en ny version.
  - Vanligast vill vi låsa oss till **^version**, e.g. **~1.2.3**

15 Mer om package.json

- Den allra minsta **package.json** innehåller
  - information om vilka beroenden som applikationen har (**dependencies**; installeras med **npm install**)
    - * Dessa beroenden kan du lätt hitta på <https://www.npmjs.com/>
  - Kommandon för att köra programmet (**scripts** ; körs sedan med **npm run <scriptname>**)

```
{
  "name": "Exempel på en minimal package.json",
  "scripts": {
    "start": "node src/index.js",
    "test": "mocha",
    "dev": "nodemon src/index.js"
    // Kan fylla på med fler kommandon här (eller ta bort någon)
  },
  "dependencies": {
    "express": "^4.18.1",    // Vad betyder detta? Vilka versioner är tillåtna?
    "node-fetch": "^2.6.7",
    "mocha": "^10.4.0"
  }
}
```

16 JavaScript som ett funktionellt programspråk

Bakgrund – Olika *programmeringsparadigmer*

Imperativ beskriv steg för steg vad datorn skall göra

Procedur-orienterad Olika procedurer (funktioner) som kan anropa varandra.

Objekt-orienterad Data och beteende (procedurer) samlas i *objekt*

Deklarativ beskriv det önskade resultatet

Funktionell Det önskade resultatet beskrivs som en serie funktioner som utvärderas

Logisk Beskriv alla möjliga och alla kända relationer, kan sedan ställa frågor mot dessa

Reaktiv Fokusera på dataflöde och att förändringar skall propagera

De vanligaste språken vi använder idag har sitt ursprung i Cobol och ALGOL
== procedurorienterade.

Parallellt levde funktionella språk som *lisp* vidare

Idag lånar många procedurorienterade språk in idéer från funktionella språk

17 Funktionella drag

- Funktioner är första klassens medborgare
  - De har namn
  - De är objekt som kan skickas som parametrar och returvärden
  - Som objekt kan de också vara anonyma vid behov (funktioner är också data)
- *Data* och *samlingar av data* är viktiga
  - Data processas genom att man tillämpar en serie funktioner
  - Har speciella funktioner för att arbeta mot samlingar
  - Använd dessa hellre än iterationer

18 Exempel imperativ vs funktionell

```
// ex 1
for (int i = 0; i < 10; i++) {
    myArray[i] = myArray[i] + 10;
}
```

```
// ex 2
for (int elem : myArray) {
    cout << elem << endl;
}
```

```
// ex 1
myArray = myArray.map( function(elem) { return elem+10; });
```

```
// ex 2
myArray.forEach( console.log );
```


19 Anonyma Funktioner

- *lambda-funktioner*
- Eftersom funktioner är objekt så kan man ange dem som en parameter till en funktion.
- Vanliga mönster:
  - “Gör detta och anropa `callback()` när du är klar”
  - “Tillämpa funktionen `funkis()` på alla element i samlingen”
- Det är så vanligt att man har förenklade skrivsätt:

```
let arr = [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10];
arr.every( elem => elem<20 );           // true ; alla element är mindre än 20
arr.filter( (elem) => 0==elem%2 );      // [2,4,6,8,10]
arr.find( elem => { if (0==elem%5) {    // kan ha en hel funktionskropp
  return true;
} else {
  return false;
}} );                                   // 5 (första elementet där funktionen returnerar true)
```

```
arr.forEach( elem => console.log(elem)); // Skriver ut elementen men returnerar "undefined"
arr.forEach( console.log );             // Kan använda existerande metoder direkt, behöver inte
arr.map( elem => 2*elem );               // returnerar [2,4,6,8,10,12,14,16,18,20], men arr är oförändrad
arr.reduce(
  (accumulator, elem) => accumulator += elem, // två parametrar, måste ha parenteser runt
  0);                                         // 0 är startvärdet på ackumulatorn, returnerar '55'
```

20 Händelsestyrning

- Asynkron programmering
  - Saker sker inte i en deterministisk ordning
  - Man låser funktioner till vissa händelser (*Event*)
  - Antingen genom `EventEmitter`, eller genom `callbacks`

```
// ex 1 (EventEmitter)
const EventEmitter = require('node:events');
const myEventEmitter = new EventEmitter();

myEventEmitter.on('message', () => { console.log('Received message!'); });
myEventEmitter.emit('not-the-message'); // inget händer, finns ingen som lyssnar på 'not-the-message'
myEventEmitter.emit('message');
```

```
// ex 2 (Callback)
const fs = Require('node:fs');
fs.readFile('./someFile.txt', fileRead); // the method fileRead is only called once the file is read
console.log('This will be printed immediately'); // fs.readFile will continue working in the background
```

```
function fileRead(err, data) {
  if (err) { console.log('could not read file'); return; }
  // Do something with the contents of the file (in the parameter 'data')
}
```

21 Callbacks: Flera trådar fast ändå inte

- JavaScript-världen blev förälskade i lambda-funktioner och callbacks
- De överanvände det utan att ta lärdom av 60+ år av erfarenheter från lisp- och fp-världen.
- Kallas för *callback hell*

```
readFile(filename, (result) => {
  processData(result, (result2) => {
    filterWithDatabase(result2, (result3) => {
      // och så vidare
    });
  });
});
```

- Det här ser fortfarande ganska så rent ut, fyll nu på varje nivå med 10-15 rader kod till!
- Vi kan snygga till det genom att använda namngivna funktioner men det är fortfarande svårt att läsa.

22 Promises och async/await

- en *Promise* är javascripts lösning för att undvika callbacks.
- *async/await* är mest ett enklare sätt att skriva promise-kod

```
// ex 1 (med Promise)
let result = readFile(filename)
  .then( result => processData(result) )
  .then( result => filterWithDatabase(result) )
  .catch( err => { /* ... */ } )
  .finally( result => { /* ... */ } );
```

```
// ex 2 (med async/await)
async function doTheThing() {
  let fileData = await readFile(filename); // med await så väntar vi ut den här processen
  console.log(fileData); // Därför kan vi nu anta att variabeln innehåller det
  let processedData = await processData(fileData);
  let filteredData = await filterWithDatabase(processedData);
  return filteredData;
}
```

```
doTheThing().then( console.log ); // Vi kan nu hänga på ännu fler saker som ska
console.log('This may be executed before doTheThing returns.');
```

- Det finns mycket mer att säga om Promises
  - t.ex. `Promise.resolve()` och `Promise.reject()`
  - Hur man skapar sin Promise till att börja med
  - ...

23 Mer Funktionell Programmering

Andra saker som man *kan* låna från funktionell programmering:

Immutable Data Allt är konstanter, det går inte ändra värdet på en variabel.

First class functions Funktioner är också objekt som kan hanteras på samma sätt som andra variabler

Homoiconic Kod är också data, data kan vara kod.

Och *Pure Functions*:

- Funktioner har inga sidoeffekter (de ger ett svar men uppdaterar ingenting annat).
- Svaret från en funktion är alltid samma, givet samma indata.
- Man kan anropa funktioner i vilken ordning som helst och får alltid samma svar.
- (Är egentligen en konsekvens av *immutable data*)

Fördelar:

- Lättare att förstå koden om ingenting annat än returvärdet från en funktion påverkas
- Lättare att skrivatrådade program

Med *god disciplin* kan man programmera på det här viset i JavaScript också.

24 Sammanfattning

- JavaScript används mycket i webbläsaren
- ... men i ökande utsträckning också som server-språk
  - t.ex. med `node.js` eller nyare varianter som `Bun`
  - med pakethanteraren *NPM* kommer en rik samling med färdiga paket som man kan använda i sin applikation.
- Programspråket i sig själv är ganska standard C-liknande syntax
- Klasser stöds men är inte kritiska

- JavaScript är *dynamiskt typat*, en variabel kan byta typ av innehåll.
- Varje fil är en `modul` som kan ha privata och publika delar.
- En del användbara begrepp lånade från funktionell programmering
  - Fokus på *data* och *samlingar av data*
  - Lambda-funktioner, funktioner som data
  - *Pure functions* uppmuntras i många situationer.

25 Nästa Föreläsning

- Mer om applikationsutveckling i JavaScript
- Skrivbordsapplikationer
- Klient-Server-applikationer
- Testning
- Curses, ett klassiskt ramverk för textbaserade gränssnitt: https://en.wikipedia.org/wiki/Curses_%28programming_library%29
- Introduktion till testramverket Mocha för JavaScript: <https://javascript.info/testing-mocha>

26 Övning: Kom igång med JavaScript

26.1 Introduktion till Övningen

- Den här gången skall vi börja från grunden med ett helt nytt projekt.
- Du kanske vill skapa projektet på din git-server först och kлона det därifrån
  - Om inte, starta åtminstone i en ny katalog med `git init`
- Projektet går ut på att man får fylla i förnamn och efternamn på en websida, och få en hälsning tillbaka.
- Som en del av projektet skall du *minst* skapa följande
  1. En `Dockerfile` som
    - installerar `nodemon`,
    - installerar alla övriga beroenden från `package.json`, och
    - startar applikationen med `ENTRYPOINT ["npm", "run", "dev"]`.
  2. En `package.json` som minst:
    - deklarerar `Express ^4.19.1` som ett beroende
    - har ett `dev` - script som startar applikationen med hjälp av `nodemon`.
  3. En fil `src/index.js` som startar upp en express-webapplikation med två routes

- GET / som levererar en sida enligt nedan
  - GET /greet som lägger till en rad `Hello, Firstname Lastname!`.
4. En fil och en klass `src/person.js` som
- representerar en person med `firstname()`, `lastname()`, och `fullname()`.
  - Lagrar namnen med versal första bokstav (ex lagras "john" som "John")
  - Har en metod `greet()` som returnerar `this.fullname()`.
  - Glöm inte `module.exports = Person`
5. (gärna) en `makefile` med två regler:
- en `build` (`docker build . -t namegreeter`)
  - en `run` (`docker run -it -p8080:3000 -w /app -v ./src:/app/src namegreeter`)

Please Enter your name:

Firstname

Lastname

26.2 Spara Hälsningar

- Nästa steg är att lägga till en sida till `GET /list` som visar alla personer man tidigare hälsat på

Att göra

1. Lägg till en array `previousGreetings` i `index.js`, som du sparar dina `Person` - objekt i.
2. Lägg till en route till `GET /list` i `index.js` som visar alla personer från din `previousGreetings`.

26.3 Räkna Hälsningar

- För varje person man hälsar på, kolla i `previousGreetings` om du har hälsat på den personen innan (antag att om "Firstname Lastname" är samma så är det samma person)
- Lägg till en räknare i `Person`-klassen som ökas varje gång man hälsar på den personen.

26.4 Familjerelationer

- Om bara efternamnet stämmer, (och inte förnamnet) så är det en släkting.
- Lägg till metoden `addRelative(aPerson)` i din `Person`-klass.
  - Dubbelkolla (för säkerhets skull) så att personen inte redan är listad som en släkting
- Fixa `GET /list` så att alla släktingar listas för varje person.
- Fixa `GET /list` så att namnen skrivs ut i bokstavsordning baserat på efternamnet.

26.5 Sammanfattning

- Du har nu:
  - skrivit en enkel web-applikation i en container
  - skrivit en klass i Javascript.
  - Lagt till metoder i klassen.
  - Sparat objekt i samlingar och hämtat dem därifrån.